

Remissvar KPR lämnas 2025-09-01

Riktlinje för nybyggnation av vård och omsorgsboende

KPR önskar lämna följande remissvar.

Syftet med riktlinjerna är att tydliggöra viktiga förutsättningar och krav för planering och utformning av vård och omsorgsboenden (VÅBO) i Lidingö stad så att de stödjer de boendes och verksamhetens behov. Målsättningen är att skapa funktionella boenden och att effektivisera de inledande skedena i framtagandet av nya bostäder, inklusive tillhörande lokaler. Riktlinjerna är generella för planering och utformning av VÅBO i kommunal regi men också vägledande för verksamhet i privat regi.

Riktlinjen är mycket välskriven, omfattande och detaljrik och har framtagits mot bakgrund av behovet av framtida byggnationer av VÅBO. Riktlinjernas mål anges som

- att skapa trygga, trivsamma och moderna vård- och omsorgsboenden som främjar de äldres möjlighet till ett så självständigt liv som möjligt.
- erbjuda en attraktiv, säker och välfungerande arbetsmiljö för personalen
- utforma boenden som är hållbara ur socialt, ekonomiskt och miljömässigt perspektiv
- säkerställa att standardiserade kvaliteter och principer beaktas vid utformningen av samtliga projekt
- sträva efter effektivare projektering, produktion och förvaltning
- skapa yteffektiva lösningar för att hålla verksamhetens drifts- och hyreskostnader nere
- lokalerna ska att de boende få en god och säker hälso- och sjukvård

KPR anser att riktlinjens målbeskrivning är utmärkt. Den bör dock kompletteras med

- att byggnaderna ska utformas med krav på flexibilitet och generalitet för att kunna möta förändrade behov relaterat till den medicintekniska och demografiska utvecklingen.
- att byggnaderna ska utformas så att samutnyttjande av vissa lokaler för annan relaterad verksamhet möjliggörs (ex dagverksamhet, rehabilitering och personalutbildning)
- att utemiljön i anslutning till boendena är lätt tillgänglig och möjliggör daglig utevistelse för personer med både fysiska funktionsnedsättningar och demenssjukdom

KPR vill framhålla betydelsen av samverkan mellan omsorgs- och socialnämnden, fastighetsnämnden och tekniska nämnden vid beslut om riktlinjerna.

Av riktlinjerna framgår tydligt de två perspektiven - VÅBO är såväl de boendes hem som omsorgspersonalens arbetsplats. Båda perspektiven måste beaktas vid utformningen av lokalerna.

Pensionärsorganisationerna vill särskilt lyfta följande:

Fastigheten

Pensionärsorganisationerna vill understryka vikten av det som står på sidan 10, att *planlösningen ska vara lättorienterad och överblickbar med enkla rumssamband. Rummen bör ha ett tydligt syfte. De gemensamma ytorna bör ligga så att alla boende lätt når dessa från sina lägenheter.*

Det är därför viktigt att fastigheten utforma så att det går att uppnå att, som det står i riktlinjen, *enskilda lägenheter bör i möjligaste mån orienteras mot gemensamma utrymmen för att underlätta orientering och samvaro* (sid 16). Det ställer krav på tomtens utformning. Det utesluter att ett vård- och omsorgsboende inryms i en fastighet där det krävs långa korridorer.

Det är inte tomtens storlek/utformning eller en befintlig fastighet som ska styra vård- och omsorgsboendets utformning. Den ska styras av den kunskap som finns om utformning av bra vård- och omsorgsboenden, så som också förslaget till riktlinje i huvudsak ger uttryck för. Den begränsning som anges i riktlinjens inledning på sidan 6 att riktlinjerna inte omfattar krav eller önskemål avseende specifik fastighet eller tomt är därför olycklig. Tomten/fastigheten är ju det som kan utgöra en begränsning vad gäller att utforma vård- och omsorgsboendet på ett optimalt sätt. Riktlinjen bör därför tydligt ange krav på hur tomten (fastigheten) bör vara för att möjliggöra de mål som anges.

Också de bra ska-krav som ställs på utemiljön i delavsnitt 4.11 förutsätter att det finns en tomt som medger att det kan bli så. En trivsamt och tillräckligt stor trädgård är viktig. Den bör för att öka säkerheten vara inhägnad så att även personer med begränsad orienteringsförmåga kan vara där själva.

I delavsnitt 3.3.1 anges att speciallösningar bör undvikas till förmån för standardiserade och beprövade. Vanligen klokt, men vad ska styra om det krävs prioritering mellan funktionalitet och hemkänsla som kan kräva speciallösningar och önskan om en kostnadsmedveten byggprocess? Det bör tydliggöras.

Av avsnitt 4.10, varumottagning, framgår att det inte finns någon ambition att möjliggöra att maten lagas på plats – det är en brist. Det bör ges en öppning för att boendet planera så att det blir möjligt med tillagning i huset.

Det är i sig inte fel att besökande i första hand hänvisas till kollektivtrafik. Dock är det inte möjligt för alla. Många besökare är själva äldre och har svårt att gå längre sträckor. Bil kan vara förutsättningen för att de ska kunna besöka sina närstående och vänner på vård- och omsorgsboendet. Antalet besöksparkeringsplatser måste dimensioneras utifrån det.

Antal lägenheter och lägenhetsyta

I avsnitt 4 behandlas inledningsvis antal lägenheter per boendeenhet och lägenhetsyta. Där tummar förslaget på vad man vet om kvalitet. Där det står cirka 10 lägenheter bör det stå maximalt 10 lägenheter, där det står cirka 30

kvadratmeter bör det stå 30–40 kvadratmeter. Med liten lägenhetsyta blir det svårt att skapa en hemlik miljö. En boendeenhet med inritning demens bör inte ha fler än åtta boende.

Utformning av gemensamma utrymmen

Det som redovisas i förslaget är i huvudsak bra. Dock bör formuleringen om att möjliggöra att boende ska kunna vara med vid matlagning och bakning (delavsnitt 4.5.2) förtydligas med att ytor för det *ska* finnas.

Entréutrymmet bör vara tryggt och välkomnande såväl för de boende som för deras besökare. Det ska vara lätt att orientera sig i huset för den som kommer på besök. Vi utgår från att porten/portarna till huset av säkerhetsskäl är låsta. Det måste då finnas ett enkelt sätt för besökare att komma i kontakt med personal så att man blir insläppt. Systemet som väljs måste ta hänsyn till äldre personer som ser dåligt eller av andra skäl har svårigheter att hantera tekniska lösningar som porttelefon. Anhöriga som regelbundet besöker sin närstående bör få nyckelbricka.

Säkerheten är viktig, obehöriga ska inte kunna ta sig in och ingen boende ska riskera att förirra sig i väg.

Färgsättning, ljud, inomhusklimat

I delavsnitten 3.2.1 (färgsättning och kontraster), 3.2.2 (ljusmiljö) och 3.2.3 (akustik och ljudmiljö) lyfts den kunskap som kommit fram under de senaste decennierna. Bra och viktigt att detta också tas tillvara i projektering och byggnation. Kraven på fastigheten tydliggörs i avsnitt 4, där bör det finnas en hänvisning till dessa delar i avsnitt 3. Eftersom de delavsnitten är relativt allmänt hållna är det viktigt att sakkunniga på färgsättning respektive akustik i vård- och omsorgsboenden finns med i projektering och genomförande.

I avsnittet om inomhusklimat 3.2.4 (sid 18f) finns en otydlighet avseende det som står om komfortkyla ("ska installeras" och i nästa mening "kan innebära att"). Det bör tydliggöras att staden ställer tydliga krav på att det måste gå att säkerställa ett bra inomhusklimat även vid extremvärme.

Trygghetsskapande teknik

Trygghetsskapande teknik tas upp i delavsnitten 3.1.6 och 3.3.3. Det är till skillnad mot en rad andra områden, som avsnitt 3.1.7 om låssystem, mycket summariskt redovisat. Utvecklingen av olika lösningar inte minst inom välfärdsteknikens område har varit positiv. I riktlinjen bör tydliggöras vilken teknik som bör byggas in från början, till exempel sensorer i rummen och andra former av digital tillsyn.

Lokaler för personalen

Inledningsvis i avsnitt 2.3 anges att *gemensamt för alla är att de arbetar som ett team för att möta den boendes behov*. Det är en viktig utgångspunkt.

Utformningen av lokalerna ska främja detta.

Ett viktigt lokalsamband är sjuksköterska och omsorgspersonal. Sjuksköterskan har en central roll. I riktlinjen anges att sjuksköterskan ska vara legitimerad.

Självklart, ambitionen bör vara högre, att hen har en specialistutbildning som äldresjuksköterska alternativt distriktssköterska. Sjuksköterskan ska inte ses som en ”konsult” som har sin egentliga arbetsplats någon annanstans i huset. Sjuksköterskan ska, som det anges i riktlinjen, ha det övergripande ansvaret för omvårdnad och behandling. Sjuksköterskan är den som är bäst lämpad att vara arbetsledare för omsorgspersonalen. Sjuksköterskorna behöver därför ha arbetsrum i direkt anknytning till sin(a) boendeenhet(er). Samtidigt finns det ett behov för ett gemensamt rum för kollegiala möten för sjuksköterskorna.

I riktlinjen anges att sjuksköterskornas arbetsrum behöver ligga nära läkemedelsrum liksom desinfektionsrum och sterilförråd (delavsnitten 4.8.5, 4.8.6 och 4.8.7). Det kan säkert underlätta men är underordnat vikten av närhet mellan sjuksköterska och den boendeenhet/de två boendeenheter hen ansvarar för.

Det är också viktigt att rehabpersonalen har goda förutsättningar att arbeta med funktionsbevarande insatser tillsammans med omsorgspersonalen. Därför bör en ändring ske i delavsnitt 4.7.8 där det anges att ett särskilt träningsrum *kan* inrättas. Det bör stå *ska* för att underlätta rehabilitering och funktionsuppehållande träning. Rummet bör ligga i anslutning till rehabpersonalens arbetsrum.

I delavsnitt 4.8.1 (sid 33) nämns begreppen strategisk och operativ chef. En verksamhetschef för ett boende med 80–100 lägenheter får antas vara en operativ chef, medan den verksamhetsnära, ”operativa”, chefen bör vara en sjuksköterska.

Avslutningsvis

Pensionärsorganisationerna välkomnar riktlinjerna och ser fram emot att projektering startar i närtid av byggnationen av ett vård- och omsorgsboende som svarar mot dessa riktlinjer.